

REALIZACJA ZADAŃ STATUTOWYCH TEATRU IM. STEFANA JARACZA W OLSZTYNIE W 2011 ROKU

I.

W 2011 roku Teatr im. Stefana Jaracza swoje zadania statutowe kontynuował na zaadaptowanych scenach Kameralnej i Margines w budynku przy ulicy Pstrowskiego 23, stworzonych jako alternatywa dla remontowanej siedziby macierzystej przy ulicy 1 Maja 3. Scena Duża nadal funkcjonowała w Centrum Edukacji i Inicjatyw Kulturalnych przy ulicy Parkowej 1, natomiast Scena u Sewruka działała bez zmian w budynku Studium Aktorskiego. Od 1 stycznia do 31 grudnia 2011 roku Teatr zrealizował **dziesięć spektakli premierowych (w tym aż cztery prapremiery polskie)** oraz rozpoczął przygotowania do spektakli, których premierowe pokazy zaplanowano w roku 2012.

Zrealizowane spektakle premierowe i prapremierowe:

1. **„Sinobrody”** D. Loher, w reżyserii Joanny Fertacz – dyplom studentów III roku Studium Aktorskiego im. Aleksandra Sewruka (Scena u Sewruka)

Wprowadzający do sztuki prolog jest rozmową tytułowego Sinobrodego z Niewidomą, podczas której mężczyzna przyznaje się, że jest mordercą. Następnie poznajemy przeszłość Sinobrodego – nigdy nie zaznał szczęścia, ale też nie zwracał sobie tym brakiem głowy.

Wszystko zaczyna się zgola niewinnie – przypadkowa znajomość w parku, zauroczenie, a może bardzo gorące uczucie. To pierwsza ofiara Sinobrodego – Julia. Wyznaje mu miłość, improwizuje ich ślub i umiera, połknąwszy truciznę. Sinobrody oskarża się o jej śmierć i szuka wsparcia... u Anny. Anna wciąga go w swój świat i staje się nieznośna, żądając od Sinobrodego bezwarunkowej miłości. A jeszcze jest Anna, Judyta, Tanja... Zbrodnia jest tu najprostszym i najłatwiejszym odruchem, by brak szczęścia zmienić w nieczułość.

„Sinobrody” Loher jest psychologiczną panoramą toksycznych związków, często niezawinionego zła, ale również jego niewytłumaczalnej, hipnotycznej siły. Idealny tekst dla młodych adeptów sztuki aktorskiej, wymagający autentycznego rysunku postaci.

2. **„Eliminacje”** S. Hasler, w reżyserii Emilii Sadowskiej, Scena CEiIK
prapremiera polska

W szpitalu psychiatrycznym (zmetaforyzowanej formie życia) spotykają się trzy kobiety i jeden mężczyzna. Szpital jest dla nich idealnym schronieniem od rodziny, męża, od wszystkich tych oczekiwań otoczenia, od ojca i matki, po

szefa w pracy. Aby sprostać tym oczekiwaniom trzeba by stać się Siłaczką wszystkich siłaczek na świecie.

Ale spektakl Silke Hassler jest o czymś jeszcze: o banalnej potrzebie miłości, która urasta w dzisiejszym świecie do najbardziej deficytowego towaru. Bo, rzeczywiście miłość można dzisiaj pomylić z towarem. A miłość nazwana towarem zmienia się w seks. Dużo w „Eliminacjach” jest niewyszukanej mechaniczności seksu, dużo obsceny i słów, od których wędną uszy dobrze ułożonym mężom i żonom. Jednak pod skandaliczną podszewką kryje się szept rozpaczy o... bliskość.

3. **„Kiedyś szło lepiej”** E. Darley’a, w reżyserii Kuby Kowalskiego, Scena Kameralna

prapremiera polska

Raul Polędwica – bez pracy, bez perspektyw, bez nadziei, bez włosów. Kiedyś szło lepiej. Teraz wstaje z łóżka, włącza telewizor, patrzy jak żona wychodzi do pracy, a córka poprawia manicure na klasówkę. Najbliższy przyjaciel: pies. Piepsia wysłucha, zrozumie, doradzi. Wykarmieni medialną papką z telewizora, Polędwiczowie uczą się, jak przetrwać w świecie. Kiedyś szło lepiej. Teraz muszą zadowolić się mrożonkami, wyrobem czekoladopodobnym i plastikową paprotką. I czują, że nie dorastają światu do pięć.

Spektakl Kuby Kowalskiego prześwietla rzeczywistość, język i dominujące dyskursy kulturowe na wskroś. Ich architektura zostaje wszem i wobec zdemaskowana: język, którym posługują się bohaterowie to jedna wielka Freudowska Pomyłka. Słowo się zdewaluowało, złamało kręgosłup i nagięło się do wymagań kalekiej rzeczywistości. Jeśli świat jest atrapą, słowo nie ma już wyjścia. Tam, gdzie chodzi się do Sresco, gdzie nie da się już odróżnić farszu od fałszu, a progres i regres znaczą to samo, nie można być już niczego pewnym. Bo jak mam zwrócić się wstecz i odrzucić podstępny postęp, gdy nie wiadomo gdzie przód, a gdzie tył?

4. **„A mury rosły”** na podstawie utworów Jacka Kaczmarskiego, w opracowaniu i reżyserii Tomasza Krezymona – muzyczny spektakl dyplomowy studentów III roku Studium Aktorskiego im. Aleksandra Sewruka (Scena u Sewruka)

Reżyser nie ukrywał, iż praca nad dyplomem była nie tylko „odkrywaniem Kaczmarskiego” przez młode pokolenie, ale także odkrywaniem ostatniego, mniej znanego, okresu twórczości artysty przez widzów.

Bohaterowie spektaklu to typowa zamknięta grupa. Uroili sobie w swoim dyrektorze prawie, że boga. Tymczasem jest nim złośliwy manipulator świadomy psychicznej i duchowej władzy, którą ma nad zespołem. Tak naprawdę jego siła jest iluzoryczna, bo to zespół, jego ułomność, niemoc, brak zdecydowania, kłótniowość i małostkowość sprawia, że czuje się on tak potężny.

Próby buntu pracowników podszyte są strachem: „co w sytuacji, kiedy jego nie będzie”. Bardziej boją się świata bez dyrektora niż świata z nim, pomimo, że to co jest, wydaje im się nie do zniesienia. Wierzą w życie, które im

stwarza, a ich praca to nieudolne gierki. Choć nic im nie wychodzi i wszystko co robią jest totalną amatorszczyzną, udają wobec siebie i otoczenia ludzi sukcesu. Biorą udział w permanentnej rywalizacji i grze pozorów. W ten sposób rekompensują podświadome poczucie totalnej klęski. Na zewnątrz ciągle udają, że do czegoś dążą i dokąds zmiierają. Zakładają, że ich pobyt w tym miejscu jest tylko tymczasowy, ale tak naprawdę są tu od dłuższego czasu i tu pozostaną...

5. **„Książę Niezłom”** M. Pakuły, w reżyserii Julii Pawłowskiej, Scena Margines

prapremiera polska

Współczesna polska rodzina, pozornie normalna, gdyż wszystkie polskie rodziny wydają się z pozoru „normalne”. Ojciec, matka, trzech dorastających synów. Ich więzy łączy i podtrzymuje dość osobliwa tajemnica rodziców: mimo iż wojna skończyła się 65 lat temu, oni wciąż ukrywają w piwnicy... Żydów. Można mieć tylko nadzieję, że zapomnieli ich wypuścić. „Przechowywani” Żydzi spełniają wiele pożytecznych funkcji, można powiedzieć, że są gwarancją dobrej atmosfery w rodzinie i „katalizatorami” złych emocji.

Tytułowy Książę Niezłom, jeden z synów, postanawia zwrócić wojennym ofiarom wolność. Co więcej, poświęca się za nich, składa w ofierze samego siebie. A tą ofiarą (prawie że przebłagalną) próbuje nadać sens swojemu istnieniu, stać się kimś więcej niż synem w normalnej, polskiej rodzinie. W sztuce Mateusza Pakuły społeczny egoizm miesza się ze szlachetnością jednostki; stalinizm i jego niewybrzmiałe echa z medialną stroną współczesności.

6. **„Tango Nuevo”** na motywach twórczości Astora Piazzolli, w reżyserii Giovanni’ego Castellanos (Scena CEiIK)

Jest rok 3001. W starej, opuszczonej stacji metra w Buenos Aires pojawiają się trzy kobiety o beznamiętnych twarzach, na których próżno szukać oznak emocji i uczuć. Widać natomiast ślady minionej, rebelianckiej walki o przetrwanie w brutalnym życiu podziemia. Kobięce postacie zaczynają tańczyć Malambo – argentyński taniec mężczyzn, będący obrazem twardej rywalizacji, podkreślanej mocnymi, rytmicznymi uderzeniami butów o ziemię...

„Tango Nuevo” jest spektaklem przybliżającym twórczość Astora Piazzolli – artysty, który zrewolucjonizował tango. Był zarówno uwielbiany, jak i nienawidzony w Buenos Aires za to, że ośmielił się eksperymentować z dumą i narodowym klejnotem Argentyny. To właśnie Piazzolla stworzył oryginalny, niepodrabialny styl tanga, zwany „tango nuevo”, daleko odbiegający od tradycyjnego wzorca. Dzięki Piazzolli, tango stało się znane na całym świecie, zyskując wielu zwolenników, a nawet wyznawców. W marcu minęła 90. rocznica urodzin Piazzolli.

7. **„Zaginiona Czechosłowacja”** Małgorzaty Sikorskiej-Miszczyk, w reżyserii Marii Spiss.

prapremiera polska

„Zaginiona Czechosłowacja” oddaje całe, skomplikowane spektrum figur, których pochodzenie sięga czechosłowackiej kultury popularnej. Są one przede wszystkim przyczynkiem do opowiedzenia przejmującej historii kobiety-dysydentki, niegdyś popularnej piosenkarki Marty Kubišovej. Jej los można by nazwać ciemnym, mrocznym odbiciem sławy, jaką cieszyła się Helena Vondráčková. To z nią i Václavem Neckářem tworzyła w latach 60. słynne trio Golden Kids. W 1970 roku kariera Kubišovej została brutalnie przerwana prowokacją Służby Bezpieczeństwa. Była to kara wykonana przez artystę utwor „Modlitwa dla Marty”, który stał się nieformalnym pożegnaniem Praskiej Wiosny. Do roku 1989 nazwisko Kubišovej nie istniało w oficjalnej kulturze Czechosłowacji.

W sztuce Sikorskiej-Miszczyk wszechobecne poczucie osaczenia, indoktrynacji, bezsilności jest wciąż „rozsadzane” przez absurdalność egzystencji. Bohaterowie z trudnością mogą odpowiedzieć na pytanie, w jakim kraju naprawdę żyją i dlaczego? Wiąże ich poczucie zdławienia przez wszechwładny system, symbolizowany groteskową i demoniczną postacią Śledczej.

8. „**Udając ofiarę**” Olega i Władimira Presniakow, w reżyserii Bartosza Zaczekiewicza

Sztuka „Udając ofiarę” braci Presniakow godnie nawiązuje do wielkiej tradycji rosyjskiej groteski. Oto mamy trzydziestoletniego Walę, który poszukując środków do życia, wpada na genialny pomysł: będzie uczestniczyć – jako ofiara właśnie! – w policyjnych rekonstrukcjach wypadków. Bracia Presniakow, zaliczani, obok Sigariewa, Kolady i Bogajewa, do ekstraklasy rosyjskiej dramaturgii, stworzyli coś z ducha czarnej komedii, gdy ich bohater, filozof z wykształcenia, postanawia zarabiać na życie rolą trupa. Niby cholernie niewdzięczna robota, ale jak wiele satysfakcji z pracy, w której trudno się nudzić. Tym bardziej, że grupy dochodzeniowe używają często niekonwencjonalnych metod i narzędzi, by odtwarzać okoliczności i zajścia zabójczych występków. Bo jak tu zdroworozsądkowo i na poważnie odbierać policyjne czynności, w których zamiast linki zabezpieczającej przed wypadkiem, używa się pończoch ofiary, gdy policjant tak bardzo boi się wody, że – dla uniknięcia eksperymentu w basenie – taktycznie zapomina majtek na zmianę, a stara Rosjanka udaje w restauracji sushi... Japonkę.

9. „**Na wsi**” Martina Crimpa, w reżyserii Julii Wernio

Richard i Corinne, dziecięte małżeństwo, z dość długim stażem, porzuca londyńską metropolię, by schronić się we „wsi spokojnej, wsi wesołej” i ukoić skołatany związek. „Długi staż” jest tutaj wymowny – małżonkowie przypominają „przedsiębiorstwo rodzinne”, które zaczęło generować duchowe i emocjonalne straty. Wyjazd na wieś ma odwrócić tę niedobłą tendencję.

Od przeszłości nie można uciec. Pewnego dnia Richard przyprawia do domu młodą kobietę Rebecę, tłumacząc, że spotkał ją niby przypadkiem, wycieńczoną i chorą, oferując pomoc. Rozpoczyna się gra, w której przeszłość zaczyna krążyć coraz mocniej w toksycznym krwiobiegu małżeństwa.

Poprzez swoją historię, Crimp zdaje się mówić: nasze sankcjonowane szczęście, długoletnie związki aż do grobowej deski, nierzadko fundujemy na nieszczerości,

na tworzeniu alternatywnych światów, w których pozornie wszystko jest jak w najlepszym porządku. Gdy masa krytyczna „damsko-męskiego szczęścia” zostaje przekroczona, pojawia się międzyludzki koszmar: obłądy, cynizmu, ciemnych tajemnic, a najbliżsi ponoć sobie ludzie odkrywają boleśnie, że ostatnie kilkanaście lat przeżyli u boku kompletnie obcego człowieka. Crimp udowadnia również, że istnieje coś takiego jak „polityczna poprawność małżeńska” i większość z nas jest jej zakładnikami.

10. „**Rewizor**” Mikołaja Gogola, w reżyserii Giovanni’ego Castellanos

„Rewizor”, obok „Martwych dusz” i „Ożenku” należy do najwybitniejszych dzieł Gogola – tego demaskatora tak natury ludzkiej, jak i całych społeczeństw, budowanych na zasadach konformizmu, hipokryzji i strachu. Fabuła komedii jest genialnie prosta: władze miasteczka na dalekiej prowincji rosyjskiej spodziewają się kontroli z Moskwy. W tym samym czasie w miasteczku pojawia się obywatel Chlestakow – typ tyleż pocziwy, co reprezentatywny dla przeciętnego zjadacza chleba. Ku swojemu zaskoczeniu, z miejsca zostaje wzięty za surowego rewizora. Notable i urzędnicy wręcz wychodzą ze skóry, by przypochlebić się mu, to znaczy: siebie wybielić, innych oczernić, przekręty zaciemnić, zaś pracę na rzecz dobra wspólnego – rozświecić.

Zdawałoby się, że Gogol opisuje rosyjską maszynę biurokratyczną, jednak mistrz groteski, uchwycił istotę władzy jako kłamstwa, chciwości i deprawacji ludzkich sumień. To rzecz ponadczasowa, a wie o tym każdy, kto – piastując państwową posadę i marząc o w pełni zasłużonym awansie – usłyszał choć raz jeden: kontrola!

II.

Poza przedstawieniami premierowymi Teatr Stefana Jaracza prezentował spektakle, których premiery odbyły się bądź w pierwszej połowie sezonu artystycznego 2010/2011 (okres od 1 września do 31 grudnia 2010) bądź w ubiegłych sezonach. Były to:

1. „Kajko i Kokosz” na podstawie komiksu Janusza Christy, reż. Marta Ogrodzińska
2. „Lemoniadowy Joe” Jirziego Brdečki, reż. Małgorzata Głuchowska
3. „Wszystko o kobietach” Miro Gavrana, reż. Giovanni Castellanos
4. „Twarzą do ściany” Martina Crimpa, reż. Iwo Vedral
5. „Bóg” Woody’ego Allena, reż. Marcin Sławiński
6. „Bar Babylon” Radosława Paczochy, reż. Gabriel Gietzky
7. „Noże w kurach” Davida Harrowera, reż. Weronika Szczawińska
8. „Letnicy” Maksyma Gorkiego, reż. Michał Kotański
9. „Kobieta-bomba” Ivany Sajko, w reżyserii Giovanni’ego Castellanos

Łącznie w ofercie repertuarowej Teatr im Stefana Jaracza znajdowało się 19 sztuk scenicznych (10 premier i 9 spektakli z poprzednich sezonów).

III.

W omawianym okresie działalności Teatr zorganizował 19. edycję festiwalu **Olsztyńskie Spotkania Teatralne** (22-27 marca). W ramach Spotkań zaprezentowano spektakle następujących teatrów i grup artystycznych:

1. Tadeusz Słobodzianek „Nasza klasa. Historia w XIV lekcjach” – spektakl Fundacji Sztuka Dialogu w koprodukcji z Festiwalem Konfrontacje Teatralne w Lublinie
2. Stanisław Baliński „Wieczór w Teatrze Wielkim” – monodram w wykonaniu Anny Seniuk z towarzyszeniem kwartetu smyczkowego OPIUM
3. Teatr Ósmego Dnia „Paranoicy i pszczelarze”
4. Teatr Wierszalin „Traktak o manekinach” wg Brunona Schulza
5. „Antyszanty” – koncert Śpiętego, wokalisty i gitarzysty zespołu Lao Che
6. Wrocławski Teatr Pantomimy im. Henryka Tomaszewskiego „Osąd”
7. Teatr Barakah „Szyc” Hanocha Levina
8. Teatr Polski z Poznania „Bobok” Fiodora Dostojewskiego
9. Teatr Kana „Lailonia” na motywach opowiadań Leszka Kołakowskiego
10. Ashanti Dance Company (Francja) „Rytuał”
11. „Bester Quartet” z Krakowa

IV.

W dniach 17-22 października Teatr im. Stefana Jaracza zorganizował piątą edycję Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego DEMOLUDY”. W programie znalazły się spektakle teatrów:

1. KARBIDO (Polska), „STOLIK”, reżyseria. Karbido
2. MALADYPE SZÍNHÁZ (Węgry), „EGG(S)HELL”, reżyseria: Zoltán Balázs
3. TEATR IM. STEFANA JARACZA W OLSZTYNIE (Polska), Małgorzata Sikorska-Miszcuk „ZAGINIONA CZECHOSŁOWACJA”, reżyseria: Maria Spiss
4. Ján Šimko OPOWIEŚCI Z PETRŽALKI (Słowacja), reżyseria: Lubomír Bukový
5. DIVADLO BUCHTY A LOUTKY (Czechy), „LYNCH”, reżyseria: Buchty a Loutky, Radek Beran
6. TEATRUL MIC (Rumunia), Maria Manolescu „SADO MASO BLUES BAR”, reżyseria: Gianina Cărbunariu
7. KATONA JÓZSEF SZÍNHÁZ (Węgry), András Vinnai, Viktor Bodó „ZWARIOWAŁPOCZYMPRZEPADŁ”, reżyseria: Viktor Bodó
8. TEATR OCHOTY (Polska), „STARUCHA” – wg tekstów Daniła Charmsa, reżyseria: Igor Gorzkowski
9. TEATRUL TINERETULUI (Rumunia), Tankred Dorst „PAN PAWEŁ”, reżyseria: Radu Afrim

Festiwalowi towarzyszyły koncerty muzycznej, dyskusje panelowe i spotkania z twórcami spektakli.

V.

W ramach działalności statutowej Teatr im. Stefana Jaracza organizował cykle teatralne oraz projekty artystyczne:

1. **Teatr przy Stoliku** – w siedzibie Teatru oraz w ośrodkach kultury województwa warmińsko-mazurskiego odbyły się czytania tekstów dramaturgicznych, m.in.: „Wywiadu”, „Eskapady”, „Gąski”, „Wdów”, „Bibliopaty” „Boga mordu”. We wrześniu br. Teatr przy stoliku obchodził jubileusz 15-lecia, podczas którego aktorzy zaprezentowali sztukę Matei Visneca zatytułowaną „Zatrudnimy starego clowna”.
2. **Czytanki Marginesu** – aktorska prezentacja kanonicznych, fundamentalnych na kultury i cywilizacji europejskiej tekstów. W pierwszym półroczu 2011 zaprezentowano: „Filozofię w buduarze”, „Dekameron”, „Balkon”, „XIII Księgę Pana Tadeusza”.
3. **Dawno, dawno temu... na Marginesie** – cykl prezentacji aktorskich przeznaczony dla dzieci. W ramach cyklu zaprezentowano utwory: „Sceny z życia smoków”, „Straszna piątka”, „Wampirek”, „Bromba i inni”, Pippi Pończoszanka”.
4. **Dyskusyjny Klub Teatralny**, poświęcony rozmowom o wybranych i premierowych spektaklach Teatru Jaracza w Olsztynie.
5. Zajęcia **Gońca Teatralnego** – spotkania warsztatowe dla młodzieży zainteresowanej światem teatru i sztuką aktorską.

VI.

Teatr Jaracza w 2011 roku występował gościnnie:

1. Szczycno, Miejski Dom Kultury) – spektakl „Bóg”
2. Warszawa, Teatr Studio – spektakl „Letnicy”

VII.

Teatr Jaracza wziął udział w następujących festiwalach:

1. Pokaz i wyróżnienie „Baru Babylon” w Konkursie na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej, organizowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
2. „Noże w kurach” na XIII Ogólnopolskim Festiwalu Sztuki Reżyserskiej „Interpretacje” w Katowicach
3. „Edyp” na festiwalu Koszalińskie Konfrontacje Młodych „m-teatr”

4. „Księżę Niezłom” na gdyńskim Festiwalu Polskich Sztuk Współczesnych „R@port”
-

VIII.

Wzorem roku 2010, jak i poprzednich lat, Teatr prowadził działalność Policealnego Studium Aktorskiego im. Aleksandra Sewruka, ogłaszając zarazem kolejny nabór słuchaczy do Studium na lata 2011-2015, w zmienionym, czteroletnim okresie nauczania. W ciągu roku 2011 studenci starszych roczników przygotowali trzy spektakle dyplomowe.

W lipcu omawianego roku Teatr im. Stefana Jaracza przeprowadził rekrutację na I rok Studium im. Aleksandra Sewruka.